

**Т. В. Кабржыцкая, М. М.
Хмяльніцкі, Э. Ю. Дзюкава,
Irena Chowańska**

**"Нарысы суседзнаства: Украіна,
Польшча у прасторы і часе
вачыма беларусай: Знакавыя
адметнасці міфалогіі,
фальклору культуры..." : [recenzja]**

Acta Polono-Ruthenica 18, 234-237

2013

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Петербург, не было бы, по мысли автора, бесподобного взлета русской литературы в XIX в., великих творений Пушкина, Достоевского, Блока и других русских художников, которые составляют гордость мировой литературы, а также и многих выдающихся произведений польской литературы и искусства” (с. 194–195).

Как нам кажется, книга очерков Хорева является очередной интересной попыткой русских исследователей показать способы и хронологию формирования польских представлений о России, русских, русской культуре на основе примеров из польской литературы XIX и XX вв. и на основе восприятия русской литературы польскими писателями, которые многократно обращались к художественному опыту русских авторов. Книга, несомненно, может заинтересовать как филологов, так и полонистов, а также тех, кто занимается взаимоотношениями и взаимовлияниями между польской и русской культурами.

Irena Rudziewicz

Т.В. Кабржыцкая, М.М. Хмяльніцкі, Э.Ю. Дзюкава, *Нарысы суседзнаўства: Украіна, Польшча ў прасторы і часе вачыма беларусаў: Знакавыя адметнасці міфалогіі, фальклору, культуры, нарадазнаўчых канцэптаў мастацкага твора*, Мінск 2012, ss. 227.

W roku 2012 ukazała się książka pt. *Нарысы суседзнаўства: Украіна, Польшча ў прасторы і часе вачыма беларусаў: Знакавыя адметнасці міфалогіі, фальклору, культуры, нарадазнаўчых канцэптаў мастацкага твора* dedykowana białoruskiemu profesorowi Wiaczesławowi Ragojszowi w siedemdziesięciolecie urodzin.

Jubilat jest znany w świecie literaturoznawczym jako badacz teorii literatury, historii literatury białoruskiej, problemów w komunikacji międzysłowiańskiej, komparatystyki i autor ponad ośmiuset publikacji naukowych. Wiaczesław Ragojsza od wielu lat pracuje na Wydziale Filologicznym na Białoruskim Uniwersytecie Państwowym. Pracę naukową doskonale łączy z dydaktyczną i tłumaczeniową, a w swoim dorobku ma znaczną ilość przetłumaczonych tekstów

literackich z języka ukraińskiego, polskiego, kazachskiego, uzbeckiego i litewskiego.

Książkę *Нарысы суседзнаўства: Украіна, Польшча ў прасторы і часе вачыма беларусаў* napisali naukowcy z Białoruskiego Uniwersytetu Państwowego w Mińsku – Tacsjana Kabrzyckaja, Mikołaj Chmialnicki i Eła Dziukawa. Ta licząca 227 stron monografia składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia oraz dość obszernej bibliografii w języku białoruskim, ukraińskim i polskim.

Autorzy zbioru we wstępie zaznaczyli, że poruszając zagadnienie kontaktów kulturowych i literackich w świetle komunikacji Białorusinów, Ukraińców i Polaków na przestrzeni wieków, posługiwali się metodą historyczną i komparatystyczną. Podkreślili, że monografia ta zawiera wyniki pierwszych na Białorusi systemowych badań takiego typu. Skoncentrowali swoją uwagę na przedstawieniu najbardziej znaczących kwestii w historii kultury ukraińskiej, polskiej i białoruskiej. W ten sposób chcieli przybliżyć białoruskim czytelnikom, a przede wszystkim studentom interesującym się literaturą i kulturą narodów słowiańskich historię kultury sąsiadów i najnowsze osiągnięcia naukowe, odkrycia i hipotezy dotyczące kulturologii.

Rozdział pierwszy, zatytułowany *Асновы духоўнага свету славянскіх народаў*, porusza kwestie ludoznawstwa, mentalności, mitologii, folkloru, pojęcia i jego koncepcji w kulturze Ukraińców, Białorusinów i Polaków pod koniec XX wieku. Zdaniem Autorów kultura ukraińska, bardziej niż kultura białoruska i polska „выявілася адкрытай для ўспрымання фальклорных і міфалагічных першаэлементаў” (s. 17). Folklorystyka i mitologizm znajdują swoje odzwierciedlenie w utworach literackich i ujawniają się w różny sposób. Jak piszą Autorzy to i „сюжэтнае запазычанне, і зварот да асобых матываў і вобразаў вуснай народнай творчасці, і сімвалічнае пераасэнсаванне фальклорнага матэрыялу” (s. 17). Odwołują się przy tym do wielu prac dawnych oraz współczesnych rosyjskich, ukraińskich, białoruskich i polskich naukowców, takich jak J. Aniczka, A. Afanasjewa, I. Agienki, A. Bahdanowicza, J. Karskiego, A. Brucknera i inni. Pod koniec tego rozdziału Autorzy poruszyli kwestię moralnego imperatywu współczesnego ludoznawstwa oraz przedstawili jego cele i postulaty.

Rozdział drugi: *Раслінны свет як фактар нарадазнаўства. Праз міфалогію, этнакультуру – да аўтарскай творчасці* składa się z dwóch podrozdziałów. W pierwszym z nich „*Дрэва жыцця*” i *расліннасць у жыццёвым кодзе даўнейшых і сучасных народаў* Autorzy zwrócili uwagę na znaczenie i symbolikę roślin w świętach i tradycjach narodów słowiańskich, a nawet zapre-

zentowali horoskop roślinny. Szczególnie uważnie przyjrzeni się symbolice dębu, wierzby, maku i kaliny oraz przywołali utwory pisarzy, w których owe rośliny występują. Natomiast w drugim podrozdziale pt. „*Зялёнае Евангелле*” як *стрыжань прыгожага пісьменніцтва* poruszyli temat panteizmu oraz ujęć panteistycznych w utworach ukraińskich poetów, np. Grigorija Skawarady, Tarasa Szewczenki, Mychajła Kociubyńskiego, Łesi Ukrainki i innych.

Kolejny rozdział prezentowanej książki nosi tytuł „*Ключом метафары адчынена свядомасць*”. *Динаміка духоўных працэсаў: замарфізм, антрапамарфізм, тэацэнтрызм і антрапацэнтрызм у культуры, мастацтве слова (ад першасных уяўленняў – да асэнсавання на мяжы XIX і XX стст.)* i znajduje realizację w czterech podrozdziałach i kilku paragrafach.

Poddając analizie zawartość powiązanych ze sobą kompozycyjnie podrozdziałów niniejszej monografii – *Перыяды старажытнасці і Сярэдніх Вякоў у гісторыі культуры ўкраінскага, польскага народаў; Культурна-эстэтычны дыскурс Адраджэння, барока, класіцызму; Духоўныя каардынаты XIX стагоддзя; Мадэрнізм і лёс намінальнага фалькларызму канца XIX–XX ст.* – przekonujemy się, że Autorzy zwrócili uwagę na najbardziej istotne momenty w historii kultury i literatury ukraińskiej, polskiej i białoruskiej, przedstawili archetypy zwierząt występujących w mitologii i folklorze tych narodów. Omówili także epoki literackie i ich specyfikę w literaturze ukraińskiej, białoruskiej i polskiej oraz wspomnieli o twórcach, którzy przyczynili się do ich powstania i rozwinięcia.

Kończący monografię rozdział *Дамінантныя канцэпты культурнага працэсу XX стагоддзя* składa się z trzech podrozdziałów: *Эстэтычны вопыт Еўропы; Урокі бесперапыннасці культурнага працэсу чалавецтва і школы майстэрства ў літаратурах украінцаў, палякаў, беларусаў; Міф і яго трансфармацыя ў мастацкай прозе.* Autorzy zbioru na przykładzie poezji ukraińskiej i białoruskiej XX wieku poruszyli temat ojczyzny, symbolizowany przez pojawienie się w utworze łabędzi i żurawi. Siegnęli także do mistyki i motywów mitologicznych występujących we współczesnej prozie ukraińskiej, białoruskiej i polskiej, jak też odwołali się do eksperymentów i doświadczeń estetycznych w literaturze i kulturze Europy Zachodniej.

Monografia *Нарысы суседнаўства: Украіна, Польшча ў прасторы і часе вачыма беларусаў: Знакавыя адметнасці міфалогіі, фальклору, культуры, нарадазнаўчых канцэптаў мастацкага твора* prezentuje niewątpliwie interesujący i oryginalny materiał. Jedyńm jej mankamentem są nieliczne błędy językowe pojawiające się w cytowanych tekstach polskich (np. s. 17 – powinno

być – słowiańska, s. 18 – Zrzeszenie, s. 19 – Acta Polono-Ruthenica, s. 28 – pies). Jest to jednak bardziej zarzut w stosunku do osób dokonujących korekty tekstu niż Autorów.

Recenzowana praca białoruskich naukowców stanowi cenne źródło wiedzy na temat kontaktów kulturowych i literackich w świetle komunikacji międzynarodowościowej Białorusinów, Ukraińców i Polaków. Opracowanie jest bez wątpienia pozycją godną polecenia dla naukowców, nauczycieli, studentów, jak również dla tych, którzy żywo interesują się historią kultury sąsiadów, a także najnowszymi odkryciami i hipotezami z zakresu kulturologii.

Irena Chowańska

Ewa Sadzińska, *Motta w twórczości romantyków rosyjskich. Ich rola w dialogu idei i poetyk*, Łódź 2011, ss. 201.

Niemalym wkładem do badań nad problematyką motta romantycznego jest książka Ewy Sadzińskiej: *Motta w twórczości romantyków rosyjskich. Ich rola w dialogu idei i poetyk*. Jak słusznie zauważyła we *Wstępie* sama Autorka: „Motto, mimo iż było nieodłącznym elementem struktury utworów romantycznych, nie zostało jeszcze dogłębnie zbadane. Ciągłe nie ma pełnego – opisowego i interpretacyjnego – opracowania tematu, zarówno w literaturoznawstwie rosyjskim, jak również polskim i zachodnioeuropejskim” (s. 8).

Niniejsza monografia stanowi próbę wielopłaszczyznowego ujęcia problematyki motta romantycznego w twórczości pisarzy rosyjskich i tym samym otwiera drogę do dalszych badań i rozważań poświęconych roli, funkcji oraz znaczeniu motta.

Na uwagę zasługuje twórcze podejście Autorki do podejmowanego tematu, co wyraża się m.in. w strukturze omawianej pozycji. We *Wstępie* Ewa Sadzińska podkreśliła, że motto w epoce romantyzmu (nie tylko romantyzmu rosyjskiego) było powszechnie i w różny sposób wykorzystywane nie tylko przez pisarzy, ale również znajdowało zastosowanie w innych formach gatunkowych. Jednakże, jak wynika z rozważań Autorki, to nie uniwersalny charakter mott i powszechność ich występowania stanowiło dlań inspirację do dogłębnych badań nad tą kategorią literacką, ale „bogactwo pełnionych przez nie funkcji, które wykracza-